

तस्मादिति पाकयज्ञैः शुद्रयज्ञैर्षहशांतिवैश्वदेवादिभिर्यजेत अव्रतवान् श्रौतव्रतोपायहीनः अष्टमुष्टिभवेत्किंचित्किंचिदष्टौतुपुष्कलं पुष्कलानितुचत्वारिपूर्णपात्रं प्रचक्षते इत्युक्तलक्षणपूर्णपात्रमयी यज्ञे ग
वामिवपूर्णपात्राणामेव गणनायज्ञानुसारेण मंत्रास्तेषां पौराणिकानाममंत्रावाप्रणववर्जिता इति सर्वं शूद्रपद्धत्युक्तं द्रष्टव्यं ॥ ३८ ॥ सहस्राणां शतं लक्षं पूर्णपात्राणि ऐन्द्राग्रस्य विधिर्यथा श्रौते चरोः पशोर्वा विधिस्त
थैवामंत्रकमस्य विधानं तेन ॥ ३९ ॥ ननु तस्माच्छूद्रो यज्ञेन वक्तुमशक्नुतेः कथमस्यामंत्रोपियज्ञ इत्याशंक्याह यत इति सर्ववर्णानां त्रैवर्णिकानां यो यज्ञः स तस्यैव शूद्रस्यैव भवति तस्य तत्सेवकत्वात् यथा हि श्र
द्ध्या गुर्वग्नीन्परिचरत उपको सलस्याग्रयो ब्रह्मविद्यां दत्तवन्तः एव श्रद्धया ब्राह्मणादीनां राधयतः शूद्रस्यापि ब्राह्मणकृतयज्ञफलभागित्वमस्यैवेत्यर्थः सार्धं श्लोकः ॥ ४० ॥ ४१ ॥ सृष्टयः संतानानितेन सर्वेषां

तस्मान्छूद्रः पाकयज्ञैर्यजेताव्रतवान्स्वयं ॥ पूर्णपात्रमयीमाहुः पाकयज्ञस्य दक्षिणां ॥ ३८ ॥ शूद्रः पैजवनो नाम सहस्राणां शतं ददौ ॥ ऐंद्राग्नेन विधानेन दक्षिणा
मितिनः श्रुतं ॥ ३९ ॥ यतो हि सर्ववर्णानां यज्ञस्तस्यैव भारत ॥ अग्ने सर्वेषु यज्ञेषु श्रद्धायज्ञो विधीयते ॥ ४० ॥ दैवतं हि महच्छ्रद्धापवित्रं यजतां च यत् ॥ दैवतं हि प
रं विप्राः स्वेन स्वेन परस्परं ॥ ४१ ॥ अयजन्निह स त्रैस्ते तैस्तैः कामैः समाहिताः ॥ संसृष्टा ब्राह्मणैरेव त्रिषु वर्णेषु सृष्टयः ॥ ४२ ॥ देवानां पिये देवा यद्रूयुस्ते परं हितं ॥
तस्माद्दर्शैः सर्वयज्ञाः संसृज्यन्ते न काम्यया ॥ ४३ ॥ ऋग्यजुः सामवित्पूज्यो नित्यं स्याद्देववद्विजः ॥ अनृग्यजुरसामाच प्राजापत्य उपद्रवः ॥ यज्ञो मनीष
यात्तात सर्ववर्णेषु भारत ॥ ४४ ॥ नास्य यज्ञकृतो देवा इह तेनेतरे जनाः ॥ ततः सर्वेषु वर्णेषु श्रद्धायज्ञो विधीयते ॥ ४५ ॥

वर्णानां ब्राह्मणजत्वादस्येव शूद्रस्यापि यज्ञेधिकार इत्यर्थः ॥ ४२ ॥ यद्व्युत्पत्तेरुत्तरेण परं हि तं वर्णैः सशूद्रैः सर्वयज्ञाः श्रौताः स्मार्ताश्च न काम्ययास्वभावात्संसृज्यन्त इति पूर्वस्योपसंहारः ॥ ४३ ॥ अत्र हेतुमाह ऋगिति द्विजस्यैव वर्णिकः पूज्यः शूद्रेण उपद्रवतीति तत्समीपगामित्वादुपद्रवोदासः शूद्रः स वेदहीनोऽपि प्राजापत्यः प्रजापतिदेवताकः यथाग्नेयो ब्राह्मण ऐन्द्रः क्षत्रियस्तद्वत् तथा च मानसे देवतोद्देशेन द्रव्यत्यागात्मके यज्ञे सर्वे वर्णा अधि क्रियन्त इत्यर्थः सार्धं श्लोकः ॥ ४४ ॥ अस्य मानसयज्ञकर्तुः देवाः इतरे जनाश्च न ईदृन्ते इति न अपि तु श्रद्धापूतत्वात् सर्वेऽप्यस्य यज्ञे भागं कामयन्त इत्यर्थः मास्ययज्ञस्य त इति पाठे एनं यज्ञं देवा अपि कर्तुं न ईदृन्ते न समर्था भवन्तीति योज्यं ॥ ४५ ॥